

in particulari sub propria ratione, vel nomine talium effectuum, neque in generali sub absoluto nomine infamiae imponantur. Accedit tandem, quod si filii hæreticorum essent infames, etiamsi jam essent clerici vel beneficiati, redderentur infames, quia etiam clerici et habentes beneficium, sunt capaces infamiae, si sufficiens causa intercedat; tunc autem ponitur tota causa hujus infamiae; ergo redundaret in hujusmodi filios. Consequens autem est falsum, alias hi essent privandi beneficiis, et usu Ordinis, et officii, et jure eligendi, v. gr., si illud habeant, quod est contra superius dicta, et contra communem sententiam in dict. § Hæretici, et contra eosdem auctores, præsertim Simancam supra. Sequela vero patet, quia omnes illi actus sunt prohibiti infamibus, juxta supra dicta jura, et alia, quæ refert Glossa, in c. Ut circa, verbo *Eligentium*, de Elect., in 6. Quocirca, vel prædicti auctores videntur infamiam cum irregularitate confudisse, vel certe locutos esse de infamia, non simpliciter, sed in ordine ad honores, seu officia, vel beneficia in jure expressa.

3. *Exemplum aliud ejusdem conclusionis.* — Aliud exemplum hujus infamiae est, quando oritur ex vili conditione personæ, quæ interdum consideratur vel nascitur ex usu alicujus infamis artis vel ignominiosi muneris, ut histrionum, gladiatorum, carnificum, macelliariorum, et similium, de quibus late Maiol., lib. 3, cap. 4, num. 5 et sequent. Semper tamen observandum est, ut aliquo jure vel civili, vel Ecclesiastico constet, talem conditionem seu tale munus inducere infamiam, nisi fortasse tale sit munus, ut vel intrinsece includat culpam gravem, vel saltem cum illa publice fiat; nam tunc ratione culpæ inducet saltem infamiam facti, juxta superius dicta. Tamen ratione solius abjectionis seu infamiae conditionis talis muneris, nunquam inducit irregularitatem sine jure. Ideoque propter usum artis mechanicæ regulariter non incurritur aliqua irregularitas, quia exercentes has artes, si nihil turpe efficiant, nullo jure sunt infames, etiamsi alioqui in republica sint homines infamæ notæ. Similiter filii harum vilium personarum infames non fiunt, neque irregulares, etiamsi parentes eorum infames fuerint, quia nullo jure infames fiunt, et secluso jure ignobilitas parentis non obstat filio in ordine ad Ecclesiastica munera, ut significavit Glossa, in c. Quoniam, verb. *Invidiam*, 24, quæst. 4, et ex ea Felinus, in cap. Cum

deputati, de Judiciis, in fine. Aliquando vero contrahitur hæc infamia per matrimonium cum fœmina vilis conditionis, ut cum meretrice, vel simili, ut notabimus agentes de bigamia. Denique ad hanc irregularitatem ex infamia reducitur illa, quæ ex publica poenitentia nascitur, de qua in superioribus dictum est.

DISPUTATIO XLIX.

DE IRREGULARITATE, QUÆ EX BIGAMIA NASCITUR.

Post irregularitates, quæ ex delicto, ejusve infamia originem ducunt, dicendum superest de his, quæ nascuntur ex aliis defectibus, soletque duplex defectus considerari, sacramenti, et personæ; in priori ordine ponitur bigamia, et de qua hic dicendum est, postea de reliquis.

SECTIO I.

Utrum ex propria bigamia irregularitas contrahatur.

1. *Triplex bigamia.* — *Propria bigamia quæ.* — Triplex distingui solet bigamia, vera, interpretativa et similitudinaria. Dicitur enim bigamia juxta græcam deductionem, ex duplicato seu multiplicato matrimonio. Cum ergo duplex matrimonium reipsa fit, vera bigamia dicitur; alia vero censetur esse interpretatione juris vel per quamdam analogiam, ut videbimus. Nam, quia hæc species, non æqualiter, sed quodam ordine vel analogia rationem bigamiae participant, ut clarius procedamus, de singulis sigillatim dicemus. Propriissime ergo bigamus dicitur, qui secundas nuptias contraxit post mortem prioris conjugis, et utrasque consummavit, ut Canonistæ docent in Rubrica de Bigamis, et D. Thom., in 4, dist. 27; et ibidem Soto, et quæst. 3, art. 1; Richardus, art. 4, quæst. 4; Navarrus, cap. 27, num. 195, et patet ex ipsa voce *bigamus*, quæ idem significat, quod bis conjugatus; unde communiter hæc tantum vocari solet vera bigamia, ut infra dicemus. Hæc autem iterata susceptio matrimonii vocatur defectus sacramenti, non quia talis sacramenti secunda susceptio peccaminosa sit; nam certum de fide est, tale matrimonium per se honestum ac licitum esse (ut nunc ex propria materia suppono cum D. Thoma, et aliis Theologis, in 4, d. 42, et videri possunt cap. Aperiunt, cum sequent., 31, quæst. 4, et Concil. Carthagin. IV, c. 4). Sed quia tale

matrimonium non est ita accommodatum ad perfectam illius sacramenti significationem. Est enim proprium hujus sacramenti significare conjunctionem Christi cum Ecclesia, ex Paul. ad Ephes. 5; matrimonium autem spirituale inter Christum et Ecclesiam est unicum, et unius viri cum una sponsa; et ideo tale vinculum minus apte per secundas nuptias significatur, et hic appellatur in præsentia materia defectus sacramenti.

2. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: ex hoc defectu videtur colligi defectus in honestate et commissio alicujus delicti, quia turpe est sacramentum recipere modo aliquo repugnante perfectæ significationi ejus; nam videtur hoc esse contra veritatem significationis sacramentalis. Respondeo defectum hunc non esse contra substantialem, ut sic dicam, significationem sacramenti, sed contra vel potius præter ejus perfectionem. Nam, quamvis matrimonium sæpius contrahatur, nunquam significatur conjunctio Christi cum pluribus Ecclesiis seu personis, quia illa duo matrimonia inter se non junguntur ad illam significationem reddendam, sed unumquodque per se significat conjunctionem unius cum una, et unicuique eorum per se considerato accidentaria est alterius significatio, et propter hoc ibi nulla intercedit falsitas, neque irreverentia sacramenti, quæ ad culpam sufficiat. Nihilominus tamen ex parte subjecti est quidam defectus in significatione, quia talis vir vere et in re ipsa non est unus unius, ut dicitur in cap. Debitum, de Bigamis, ideoque in tali matrimonio censetur esse minor reverentia, et quasi quædam indecentia, ad quam significandam consuevit Ecclesia negare his secundis nuptiis solemnitatem illam publicæ benedictionis, ut tradunt Theologi loco citato, et Summistæ, verb. *Nuptiæ*, et aperte colligitur ex cap. 4, et cap. Vir, de Secundis nuptiis.

3. *Cap. De his, 34, quæst. 4, objicitur.* — *Prima expositio.* — *Objectio contra expositionem.* — *Replicatio.* — *Exceptio alia.* — Sed objici præterea potest cap. De his, 34, q. 4. Nam poenitentiam imponendam esse dicit propter secundas nuptias, ac si illæ essent illicitæ. At Glossa ibi intelligendum putat caput illud de secundis nuptiis contractis vivente primo conjugate. Idem habet Glossa, in cap. Si quis, 32, quæst. 6, ubi in eodem sensu dicitur: *Si quis fuerit multis nuptiis copulatus, poenitentiam agat.* Et eandem expositionem sequitur Turrecremata cum aliis,

in quo sensu textus ille ad rem præsentem non facit. Estque probabilis expositio, nam hoc videntur significare illa verba: *Qui frequenter uxores ducunt*, ubi in originali, scilicet, Concilio Neocæsariensi, c. 3, alia translatio habet: *De his, qui in plurima matrimonia incidunt, tempus quidem constitutum est, sed conversio et poenitentia eorum tempus contrahit.* Ubi aperte videtur esse sermo de pluribus matrimoniis peccaminose contractis. Obstat tamen huic expositioni, quia ubi in secunda parte illius textus prohibetur presbyter adesse convivio secundarum nuptiarum, textus græcus ejusdem Concilii expresse facit mentionem bigamiae. Responderi potest, caput illud compositum esse ex duobus capitibus, Neocæsariensi tertio scilicet et septimo; et ideo in illis duabus partibus esse posse sermonem de secundis nuptiis in diverso sensu. Sed contra hoc est, quia in illo capite septimo (quod in decreto est secunda pars illius textus), juxta verba græca, aperte dicitur, bigamum petere poenitentiam, quod idem est ac esse poenitentia dignum, ideoque presbyterum non debere suum consensum talibus nuptiis præbere per præsentiam suam. Unde dici potest, etiamsi sermo sit de secundis nuptiis legitime contractis post mortem prioris conjugis, propter illas tamen poenitentiam fuisse solitam imponi, non propter culpam, quæ necessario insit, sed propter aliqualem incontinentiam, quæ præsumitur, et propter aliorum exemplum. Eo vel maxime, quod Concilium illud provinciale est, et non constat morem illum imponendi poenitentiam propter secundas nuptias legitimas ab Ecclesia Romana fuisse unquam acceptatum. Vel certe, retinendo priorem expositionem, dicendum est, etiam illum, qui secundas nuptias contrahit vivente prima conjugate, appellatum esse bigamum, de quo statim plura dicemus.

4. *Conclusio.* — *Solum ob duplex matrimonium consummatum contrahitur hæc irregularitas.* — Sic ergo explicata ratione hujus bigamiae, dicendum est, per illam contrahi irregularitatem. Ita habetur in cap. 4 et 2, de Bigamis, cap. 4, 26, dist. 34, et colligitur ex can. 16 Apostolorum et sequent. Et hæc est præcipua ratio hujus assertionis, scilicet, quia ita jure statutum est. Congruentia vero est duplex. Prima propter defectum sacramenti dicto modo explicatum, ut tradit Pontifex in dicto c. Debitum, de Bigamis. Secunda, quia talis iteratio illius sacramenti est signum

incontinentiæ, ideoque quamdam indecentiam inducit ad clericatum, cum clericus et exemplo, et verbo debeat ad castitatem alios inducere. Unde Ambrosius, lib. 4 de Officiis, cap. ultim. : *Quomodo (inquit) potest hortator esse viduitatis, qui ipse conjugia frequentaverit.* Et habetur in cap. ultim., 26 dist. Et simili modo dixit Innocentius I, in Epistola 3 ad Exuperium, cap. 40, incontinentes non esse admittendos ad sacrum ministerium, quod sola continentia oportet impleri, ubi ipse quidem loquitur de vitiosa incontinentia; cum proportione tamen et secundum congruentiam accommodatur ad hanc incontinentiam, quæ licet vitiosa non sit, dici potest excedens seu abundans. Et ob utramque causam necessarium est utrumque matrimonium esse consummatum, ut declaratur in dict. cap. Debitum, tum quia antea non est perfecta significatio; nam per copulam fiunt vir et uxor una caro, juxta illud verbum Adæ : *Et erunt duo in carne una;* per quam unitatem significatur perfecta conjunctio Christi cum Ecclesia in carnis assumptione, addente Paulo : *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in Ecclesia.* Tum etiam, quia si copula non intercessit, nec dividit quis suam carnem in plures, neque exercet vel ostendit cum effectu incontinentiam.

5. *An ob duplex matrimonium consummatum, quorum alterum invalidum, incuratur.* — Sed superest dubium, utrum ad hanc bigamiam sufficiat duplex matrimonium exterius contractum et consummatum, quando contingit alterum eorum invalidum esse, ut contingit semper, quoties utrumque matrimonium fit vivente utroque conjuge, et sæpe accidere potest in aliis. Verumtamen hoc dubium in præsentia quæstione nullam fere difficultatem habet. Quæri enim potest, an in illo casu contrahatur bigamia vera, necne, vel absolute, an nulla contrahatur. Hoc posterius pertinet ad sequentem sectionem. De primo autem certum est, illam non esse bigamiam veram, nam ad hanc omnes requirunt duplex matrimonium verum et validum. Et colligitur ex c. Nuper, de Bigamis, ibi, *licet in veritate bigami non existant,* quidam (scilicet) plures uxores simul habentes; quod a fortiori dici posset de habentibus plures successive, alteram tamen non vere. Ratio vero est, quia tunc revera non iteratur sacramentum; ergo nec est defectus in significatione; ergo nec vera bigamia. Confirmatur, quia ille re-

vera nunquam habuit duas uxores, nec simul, nec successive: ergo. Unde si ulterius quærat, an in eo casu contrahatur irregularitas, dicendum est, non contrahi irregularitatem veræ bigamiæ; posse vero contrahi aliam bigamiæ interpretativæ, de qua statim dicemus. Quæ differentia ad effectum irregularitatis non multum refert; ad dispensationem vero obtinendam vel ad interpretandam potestatem concessam ad dispensandum in irregularitate bigamiæ, potest aliquid referre ponderata verborum rescripti proprietate.

SECTIO II.

An ex duplici matrimonio, quando non est utrumque validum, aliqua bigamia et irregularitas contrahantur.

1. *Bigamia interpretativa.* — *Inducit irregularitatem.* — Primo certum est, præter veram bigamiam, dari aliam, quæ interpretativa dicitur, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero, sed in aliqua participatione aut imitatione illius, quæ a jure consideratur. Hoc constat ex communi sententia Doctorum et patebit iuribus statim tractandis. Secundo est certum, per hanc bigamiam induci irregularitatem; id enim eisdem iuribus et communi consensu constat. Imo reipsa nihil aliud est per hos actus induci bigamiam interpretativam quam a jure reputari et considerari, ut defectus sufficientes ad inducendam irregularitatem. Unde (ne quæstiones multiplicare necesse sit), idem est quærere, an in his casibus bigamia interpretativa, vel quædam specialis irregularitas contrahatur.

2. *Prima sententia.* — Solum ergo explicandum superest, in quibus casibus hæc bigamia jure inducta sit, et præcipua quæstio est hic proposita, in qua variæ sunt sententiæ. Prima affirmat, quoties duo fiunt matrimonia, unum de jure, id est, validum, aliud de facto, id est, solum externum, et invalidum, hanc irregularitatem contrahi. Est communis Theologorum in 4, d. 27; D. Th., q. 3, art. 4, q. 2; Richardi, art. 4, quæstiunc. 3; Soto, q. 3, art. 4, concl. 2; et Canonistarum cum Glossa in c. 2 de Bigamis, verb. *In Bigamis;* et Panormit., cap. Nuper, eodem, et aliis quos refert Covarr., dicta Clement., 4 part., § 2, n. 2. Probat primo ex d. c. *Nuper*, ubi ad contrahendam bigamiam dicitur, sufficere affectum intentionis cum opere subsequuto; in dicto autem casu fuit animus contrahendi secundas nuptias cum exteriori

opere subsequuto, scilicet, quoad carnalem copulam. Idem probatur eodem modo ex cap. ult. de Bigamis, ubi Glossa id notat. Confirmatur, quia alias, qui contraheret secundas nuptias vivente prima uxore, non fieret irregularis, quod videtur absurdum. Sequela probatur, quia secundum matrimonium non est verum, et de jure, sed tantum de facto; ergo, si hoc non sufficit, non contrahetur bigamia. Minor autem patet, quia major incontinentia ostenditur in illo duplici matrimonio, majorque defectus sacramenti committi videtur, quam in his, quæ successive fiunt.

3. *Secunda sententia.* — Secunda sententia distinctione utitur. Duobus enim modis potest matrimonium esse nullum, scilicet, ex defectu consensus, vel ex defectu alterius impedimenti aggravantis matrimonium, ut est affinitas vel consanguinitas in gradu prohibito, etc. Si ergo primum matrimonium fuit nullum ex defectu consensus, non censetur juxta hanc sententiam sufficere ad bigamiam contrahendam per subsequens matrimonium; secus vero esse quoties interveniente consensu ex parte hominis, aliunde matrimonium non est verum. Ratio hujus posterioris partis est eadem, quæ superioris opinionis. Ratio autem prioris partis sumitur a contrario sensu ex eisdem textibus; nam ad hanc irregularitatem requiritur saltem affectus intentionis cum opere subsequuto; sed in eo casu non fuit affectus intentionis, quia, ut supponimus, ille non sensit, neque habuit animum contrahendi tale matrimonium: ergo. Et confirmatur, quia licet rebaptizans maneat irregularis, si tamen id faciat sine intentione conferendi secundum baptismum, non incurrit irregularitatem. Et similiter, licet hæreticus incurrat excommunicationem, si tamen quis exterius neget fidem, non autem mente, non incurrit hæretici pœnas; ergo similiter in præsentia. Denique, ob similem causam Pontifex, in cap. 4 de Sponsal., in 6, statuens per sponsalia contrahi impedimentum publicæ honestatis, excipit: *Nisi fuerint sponsalia nulla ex defectu consensus;* ergo pari modo dicendum est in præsentia; quanquam enim illud primum revocatum jam sit per Concilium Trident., sess. 24, c. 3 de Reform. matrimonii, in præsentia quoad bigamiam nulla correctio seu revocatio antiqui juris facta est. Et hanc sententiam tenent aliqui moderni Doctores, Paulus Grisaldus, in Decisionibus fidei, verbo *Bigamia;* Vivaldus, tractatu de Irregular., n. 8; Henriquez, lib. 42 de Impedi-

mento matrimonii, cap. 6, n. 9. Hi enim requirunt intentionem perficiendi matrimonium.

4. *Tertia sententia.* — Tertia sententia simpliciter negat in eo casu contrahi bigamiam aut irregularitatem, quacumque causa vel impedimento unum matrimonium fuerit nullum. Pro hac sententia citatur Paulus Burgasius, de Irregular., p. 5, tit. de Bigamis, n. 9, quem videre non potui. Citatur etiam Navarr., in Summa, c. 27, n. 195, et lib. 4 Consil., tit. de Bigamis, consil. 4; tamen illis locis oppositum plane docet in præsentia quæstione, cum Antonio de Butrio, et aliis; tamen in alio casu non multum dissimili negat ibi Navarrus contrahi irregularitatem, nimirum, quando quis contrahit matrimonium cum vidua, quod in re fuit nullum; tunc enim negat contrahi irregularitatem. Et fundamenta, quibus id probat, videntur hanc tertiam sententiam confirmare. Præcipuum autem esse debet, quia bigamia interpretativa non potest admitti, nisi in casibus a jure expressis, sicut nec irregularitas. Est enim eadem ratio, quia in præsentia idem sunt, ut dixi; vel quia hæc bigamia solum est ex juris institutione, ideoque, si jura tantum dicant, eum esse bigamum, qui post primam uxorem mortuam, secundam duxerit, non possumus nos interpretari, etiam illum, vel qui revera non habuit primam uxorem, sed tantum quamdam similitudinem ejus, fieri bigamum ex vitalium jurium, quia uxor simpliciter non est illa quæ apparet vel putatur, sed quæ vere existit matrimonio copulata. Maxime, quia in odiosa materia verba sunt restringenda ad omnimodam proprietatem, potius quam extendenda ad similitudinariam, qualis esset illa interpretativa; ergo ubi jus ipsum non introducit bigamiam interpretativam, nulla esse potest. In præsentia autem nullo jure cautum est, quod in eo casu interpretativa bigamia inducatur. Nam si quæ afferuntur, in diverso casu vel speciali loquuntur. Solet enim afferri caput ultimum de Bigamis, quod loquitur de bigamia similitudinaria, qua solum potest sumi argumentum a simili, quod est invalidum. Item citatur cap. Nuper, eodem titulo, quod quidem loquitur de hoc duplici matrimonio, non tamen generaliter, sed specialiter in sacerdotibus, propter specialem indecentiam in pœnam tanti delicti. Et hoc est, quod in eodem textu significatur illis verbis: *Non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsequuto.*

Unde confirmatur, nam pœna, quæ in aliquo speciali casu imponitur propter delictum exterius attentatum, etiam effectu non sequuto, non est extendenda ultra casum a jure expressum, quia est materia odiosa et rigorosa, et ideo potius restringenda; sed hujusmodi pœna est hæc irregularitas; ergo non est extendenda ultra causam sacrilegii commissi a presbytero post secundas nuptias; in quo specialiter textus ille loquitur.

5. Et confirmatur præterea hæc sententia, quia alias sequitur, laicum bis contrahentem matrimonium fieri irregularem, etiamsi utrumque fuerit nullum. Consequens autem est absurdum: ergo. Sequela probatur, quia eadem est ratio, sive utrumque matrimonium fuerit nullum, sive alterum tantum, quia in neutro casu est in re ipsa defectus in significatione sacramenti; in utroque autem est affectus cum intentione et opere subsequuto; supponimus enim in utroque casu copulam intervenire in utrisque nuptiis. Minor autem probatur ex dicto cap. Nuper, ubi idem consequens tanquam inconueniens infertur. Ratione item probatur; nam vel illa irregularitas contraheretur propter significationem seu reverentiam sacramenti, vel in pœnam talis delicti. Primum dici non potest, quia ubi nullum fuit sacramentum, nullus etiam est defectus in significatione ejus. Item, quia alias, qui bona fide contraheret semel, et postea cognito substantiali defectu matrimonii, qui per ignorantiam inculpabilem intercessit, contraheret cum alia, fieret irregularis, quod videtur incredibile, cum ibi nullum verum fundamentum irregularitatis intercedat. Nec etiam videtur dici posse secundum, quia, si duo illa matrimonia successive fiant, vel intenduntur mortua priori conjugæ, per se loquendo non includunt culpam; si vero simul fiant vivente utraque conjugæ, aut consideratur ibi irreverentia, quæ fit sacramento per talem iterationem ejus, et propter hoc non est imposita talis irregularitas; cujus signum est, quia, si copula non sequatur post secundum matrimonium contractum, non sequitur irregularitas; vel consideratur delictum, quod per talem copulam committitur, quod sine dubio dignum est pœna, non tamen irregularitate, quia solum est quidam vagus vel adulterinus concubitus, qui non solet irregularitate puniri, alias qui haberet plures concubinas, vel qui haberet concubinam cum legitima uxore, fieret irregularis. Quod tamen non ita est, ut recte notavit Soto, dicto art. 4, ad 4,

et Covarr., in dicta Clement., 4 p., § 2, n. 5, quia nullo jure talis irregularitas lata est. Quanquam enim in canon. 16 Apostolorum, et habetur in cap. 4, dist. 33, dicatur, eum qui post baptismum concubinam habet, non posse fieri clericum, illud vel usu revocatum est, ut ait Covarruvias, vel certe intelligendum est non ratione delicti, sed ratione infamiae, de qua jam dictum est.

6. *Prima conclusio.* — Nihilominus dicendum est primo, eum, qui, vivente prima uxore, scienter contrahit secundas nuptias, fieri irregularem. Ita D. Th., Richardus et Soto, et omnes; intelligitur autem si cum utraque consummaverit, juxta regulam positam, quæ semper subintelligenda est, ne illam repetere sit necesse. In hoc sensu videtur loqui 16 canon. Apostol., qui sic habet: *Qui post sanctum baptismum duobus conjugii fuerit implicatus, non possit esse de numero sacerdotali.* Nam licet illa verba intelligi possint de duobus conjugiiis veris et successive factis, tamen, cum absolute sint de duobus conjugiiis, ita sunt indistincte intelligenda, præsertim cum juxta communem usum simpliciter dicatur duo matrimonia contrahere, qui simul illa contrahit. Et præterea in canone 18, dicitur: *Qui duas sorores ducit, non potest esse clericus.* In quo casu alterum matrimonium est nullum, sive fiat vivente conjugæ, sive non; ergo a fortiori idem erit, quoties duo matrimonia simul contrahuntur, etiamsi secundum invalidum sit. Facit etiam c. De his, 31, q. 4, quod communiter intelligitur de contrahente simul plures nuptias, et tamen ille vocatur bigamus in ipso Concilio Neocæsariensi, ut supra notavi. Sed hæc, ut verum fateatur, solvi possent. Probatur vero ulterius ex dicto c. Nuper, in quo in primis verum non est, Pontificem loqui de solo presbytero; nam quod ibi adducit de presbytero contrahente nuptias non legales, solum est argumentando, et gratia exempli, non quia de solo presbytero quæstio proposita esset. Unde in responsione generaliter dicitur: *Cum hujusmodi clericis, qui, quantum in ipsis est, secundas nuptias contraxerunt, etc.* Ubi licet Abbas, et alii expositores intelligant, sermonem esse de clerico in sacris constituto, nam propterea dicitur matrimonium ab illo intentatum, fuisse nullum; tamen Hostiensis, n. 4, dicit, etiam ibi comprehendi clericos in minoribus constitutos, qui secundo contraxerunt cum affine, vel consanguinea, et monachos, quorum matrimonium nullum est ratione voti. Illud ergo

non censetur specialiter factum in pœnam taliam clericorum, sed simpliciter propter secundas nuptias animo attentatas, cum opere subsequuto, et ita locum habet illa decisio in quocumque contrahente similes nuptias, et ex quocumque capite sint nullæ; atque ita intellexerunt textum hunc omnes expositores, et consentiunt Theologi. Neque habemus sufficiens fundamentum ad restringendam illam decisionem ad solos clericos, quia nullum est verbum, quo significetur, hoc fieri in specialem pœnam clericorum, alioqui quoties canones de irregularitatibus loquuntur in personis clericorum, non haberent locum in laicis habentibus similes defectus.

7. *Irregularitatem hanc non propter culpam, sed propter indecentiam contrahi.* — Interrogationi fit satis. — Ex hac resolutione infero primo, irregularitatem hanc non contrahi propter culpam, sed propter indecentiam. Ita sentit Joan. Andreas, quem Abbas sequitur; nec in illo textu est aliquod verbum, quo significetur, illam irregularitatem positam esse in pœnam delicti, quamvis Glossa et Hostiensis ita loquantur; sed fortasse lato modo pœnam accipiunt pro quocumque impedimento. Nam verba illa, *propter affectum intentionis cum opere subsequuto*, non necessario includunt culpam, ut per se constat. Dices: quanam est hæc indecentia, seclusa culpa, cum in eodem textu dicatur, hanc irregularitatem non esse propter sacramenti defectum. Respondeo, non esse propter defectum verum, sed apparentem et attentatum, in quo intervenit eadem species incontinentiæ. Affert exemplum Panormit. in c. unico de Desponsat. impub., in 6, ubi in § 4, dicitur, per matrimonium inter impuberes, quod nullum fuit propter defectum ætatis, publicæ honestatis impedimentum contrahi; quod non contrahitur propter culpam, sed propter quamdam indecentiam; ita in præsentia, quia in publica Ecclesiæ æstimatione iste bis contrahit exterius matrimonium, effectum bigamiæ participat, licet verus bigamus non sit.

8. *Irregularitatem hanc, etiamsi per ignorantiam utrumque matrimonium contrahatur, incurri.* — Objicitur c. Presbyterum, d. 28. — *Exponitur.* — Secundo sequitur, hanc irregularitatem contrahi, etiamsi per ignorantiam utrumque matrimonium bona fide contractum sit. Ita docent iidem auctores contra Archidiaconum in eodem c. Nuper, et in c. un. de Bigamis, in 6, et in c. Cognoscamus,

34 dist.; qui dixit, interveniente ignorantia non contrahi hanc irregularitatem; videtur enim existimasse, propter culpam esse impositam; sed non ita est, ut dixi, sed propter publicam significationem incontinentiæ, et quamdam effigiem (ut sic dicam) vel similitudinem defectus sacramenti. Hoc autem supposito, manifestum est, ignorantiam, aut bonam fidem nihil referre ad prædictam excusationem; quia in universum irregularitas, quæ sine peccato contrahi potest, non impeditur propter bonam fidem. Objici vero potest cap. Presbyterum, d. 28, ubi propter similes nuptias ex ignorantia factas, non irregularitas, sed quædam suspensio imponitur, et significatur esse propter delictum, eo quod ignorantia fuerit juris et culpabilis. Respondeo primum, textum illum esse ex canonibus Trullanis, qui non habent firmam auctoritatem; maxime quoad hæc moralia, in quibus multa continent juxta usum Orientalis Ecclesiæ, quæ in Latina non sunt in usu. Secundo dicitur, forte impedimentum illud ibi positum esse irregularitatem; nam quod talis presbyter permittatur habere beneficium, non est contra intrinsicam rationem irregularitatis, de qua nunc agimus, et potuit in hoc indulgeri propter ignorantiam, et ne presbyter cogatur mendicare. Tertio addo cum Turremata ibi, nuptias non legales non vocari secundas nuptias, sed quascumque a presbytero contractas; omnes enim nullæ sunt, ut ibi dicitur; et propter illas, etiamsi essent primæ, imponebatur illa pœna.

9. *Ex duplici matrimonio quorum unum ex quocumque capite sit nullum, incurritur.* — Tertio infero, idem esse dicendum, etiamsi alterum ex duobus matrimonii invalidum sit ex alio capite, præter iterationem vivente conjugæ. Ita sentiunt Doctores citati, et probant jura adducta, quæ indifferenter loquuntur. Et ratio est eadem; nam in utroque casu est eadem indecentia, et defectus. Unde etiam fit, idem impedimentum habere locum, sive utrumque matrimonium fiat vivente priore conjugæ, sive defuncta, quia, licet in priori casu major sit indecentia, propter irreverentiam et gravem culpam, tamen etiam in posteriori invenitur sufficiens ratio impedimenti, qualis esse potest sine culpa, ut explicatum est. Dices: hoc recte procedere, quando matrimonium validum antecessit, et postea secundum contractum est; at si e contrario contingat, ut prius matrimonium fuerit nullum, illo dissoluto, nulla est indecentia in